บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาต่อสหกรณ์เลี้ยงปลาบ้านต๋ำเมืองพะเยา จำกัด ผู้ศึกษาได้ค้นคว้ารวบรวม หนังสือ เอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

สวาท ชลพล (2535: 18 อ้างถึงใน ศราวุธ เตละวาณิชย์, 2551) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้หรือความเชื่อที่นำไปสู่การพิจารณาตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยอาศัยพื้นความรู้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆเป็นพื้นฐานในการแสดงออกเป็นการแสดงออกโดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแต่จะขึ้นอยู่กับการพิจารณาตัดสินใจสิ่งนั้นๆและลงความคิดเห็นออกมาตามที่แต่ละบุคคลได้คิดไว้ ดังนั้น ความคิดเห็นประกอบด้วยความรู้ประการหนึ่ง และการแสดงออกอีกประการหนึ่ง

เวสารัส ไลศิริพันธุ์ (2554) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกของบุคคลทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และค่านิยมของแต่บุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สามารถประเมินค่าได้ อาจเป็นไปในลักษณะเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นข้างต้น สรุปได้ความว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทั้งในเชิงบวก และเชิงลบของบุคคลทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นความรู้ประสบการณ์สภาพแวดล้อม และค่านิยมของแต่บุคคลนั้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

กัลณพัฒน์ รัศมีเมฆินทร์ (2551: 15-17) กล่าวว่า “การตัดสินใจ” (Decision Making) หมายถึง กระบวนการในการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลายๆทางเลือกที่ได้รับการพิจารณา วิเคราะห์และประเมินเป็นอย่างดีแล้วว่าเป็นทางเลือกที่ทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรได้ นอกจากนี้ เสรี วงษ์มณฑา (2542) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน (Internal factors) และปัจจัยภายนอก (External factors)

2.2.1 ปัจจัยภายใน เรียกวาตัวกำหนดพื้นฐาน (Basic determinants) โดยมีปัจจัยต่างๆที่จะเข้ามาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค ดังนี้

1) ความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Wants) และความปรารถนา (Desire) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1) ความต้องการขั้นปฐมภูมิ หรือความต้องการทางชีวภาพ (Primary needs or Physiological needs) เป็นสิ่งที่ต้องติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดเป็นสิ่งที่สังคมไม่จำเป็นต้องสอนแต่เป็นลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์ที่เกิดมาแล้วต้องหิวต้องกระหาย ต้องพักผ่อน ต้องขับถ่าย

1.2) ความต้องการขั้นทุติยภูมิหรือความต้องการทางสังคม (Secondary needs or social needs) หมายถึง ความต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการความภูมิใจ ความต้องการเพื่อน ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการมีสุขภาพดี เป็นต้น

2) แรงจูงใจ (Motive) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นรุนแรง บังคับให้บุคคลต้องค้นหาวิธีมาตอบสนองความพึงพอใจ อาจจะเป็นความไม่สบายทางร่างกายหรือจิตใจก็ได้จนก่อให้เกิดความพยายามในการจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น โดยแรงจูงใจนั้นมีพื้นฐานมาจากความจำเป็น กล่าวคือถ้าไม่มีความจำเป็น ก็จะไม่เกิดแรงจูงใจ และความจำเป็นเมื่อเกิดเป็นความรุนแรงขึ้นในใจ ก็จะกลายเป็นตัณหาแห่งความต้องการ แต่ถ้าความต้องการนั้นไม่รุนแรงพอก็จะไม่เกิดแรงจูงใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3) บุคลิกภาพ (Personality) คือ ลักษณะนิสัยโดยรวมของบุคคลที่พัฒนาขึ้นมาในระยะยาวซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดรูปแบบในการโต้ตอบ หรือตอบสนอง (Reaction) ที่ไม่เหมือนกัน

4) ทัศนคติ (Attitude) คือ การประเมินความพอใจ หรือไม่พอใจ ความรู้สึกและท่าทีที่คนเรามีต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งการปฏิบัติของผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคมีทัศนคติว่าการออกไปนอกบ้านนั้นน่าเบื่อ ดังนั้นถ้ามีใครมาชวนไปดูภาพยนตร์จึงมีโอกาสที่จะตอบปฏิเสธสูงมาก ในทำนองกลับกนถ้าผู้บริโภคคิดว่าการอยู่บ้านน่าเบื่อ ถ้ามีเพื่อนมาชวนไปดูภาพยนตร์จะไปทันทีเพราะมีความพร้อมที่จะกระทำ

5) การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลเลือกจัดองค์กรและตีความข้อมูลเพื่อกำหนดภาพที่มีความหมาย

6) การเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดจากประสบการณ์ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นประสบการณ์ที่บุคคลสะสมไว้

2.2.2 ปัจจัยภายนอก (External factors) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค มีรายละเอียดดังนี้คือ

1) สภาพเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่กำหนดอำนาจซื้อของผู้บริโภค เช่น ในปัจจุบันราคาในการท าศัลยกรรมเสริมความงามค่อนข้างถูก สิ่งนี้คือปัจจัยที่จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคใน การตัดสินใจทำศัลยกรรมประการหนึ่ง

2) ครอบครัว หรือเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน ทำให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการ การตอบสนองความต้องการของร่างกายจะได้รับอิทธิพลจากสมาชิกของครอบครัว หรือเพื่อนร่วมงาน คนใกล้ชิด

3) สังคม (Social group) ลักษณะด้านสังคมประกอบด้วยรูปแบบการดำรงชีวิต ค่านิยมสังคม

4) วัฒนธรรม (Culture) เป็นกลุ่มของค่านิยมพื้นฐาน การรับรู้ ความต้องการ และพฤติกรรม ซึ่งเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคมในครอบครัว วัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิต ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

5) การติดต่อธุรกิจ (Business contacts) หมายถึง โอกาสที่ผู้บริโภคจะได้พบเห็นสินค้านั้นๆ สินค้าตัวใดที่ผู้บริโภคได้รู้จัก พบเห็นบ่อยๆมีความคุ้นเคยซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกไว้วางใจและมีความยินดีที่จะใช้สินค้านั้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ประมง

สหกรณ์ประมงเป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมงเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งชาวประมงแต่ละคน ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ตามลำพังบุคคลเหล่านี้จึงรวมตัวกันโดยยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสหกรณ์ประมงประเภทน้ำจืดแห่งแรกชื่อว่า "สหกรณ์ประมงพิษณุโลก จำกัด" จัดตั้งในปี พ.ศ. 2492 ในท้องที่ลำคลองกระบังโป่งนก อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 54 คน สหกรณ์ได้ดำเนินการจัดสรรที่ทำกินให้สมาชิกช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจำหน่าย การแปรรูปสัตว์น้ำ ขออนุญาตสัมปทานให้สมาชิกจับสัตว์น้ำได้โดยสะดวก แนะนำเทคนิคการจับสัตว์น้ำ และละเว้นการจับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาดเพื่อสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ สำหรับสหกรณ์ประมงประเภทน้ำเค็มแห่งแรกชื่อว่า "สหกรณ์ประมงกลาง จำกัด" จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2495 ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุนจำหน่ายสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์แปรรูป จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือประมง ซึ่งปัญหาหลักๆในการประกอบอาชีพของเกษตรกรชาวประมง คือ

1. ขาดแคลนเงินทุน การประกอบอาชีพทางการประมงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำประมงทะเลต้องลงทุนสูง มีการเสี่ยงต่อการลงทุนมากกว่าการประกอบอาชีพการเกษตรอื่นๆ ชาวประมงส่วนใหญ่จะกู้เงินจากนายทุนซึ่งเป็นเจ้าของแพปลาในท้องถิ่นมาเป็นทุนดำเนินงาน โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องขายสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำให้เจ้าของแพปลานั้นๆ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องถูกกดราคารับซื้อเป็นอย่างมาก

2. ขาดเทคนิคในการเพาะเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันปริมาณความต้องการสัตว์น้ำเพื่อบริโภคในประเทศและส่งจำหน่ายต่างประเทศ มีมากขึ้นเป็นผลให้ปริมาณสัตว์น้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเพิ่มจำนวนไม่ทันกับความต้องการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวประมงจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม เพื่อให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น

3. วัสดุอุปกรณ์การประมงมีราคาสูงมาก รวมทั้งน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการออกเรือจับปลามีราคาสูงด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

4. ขาดความรู้ในด้านการจัดการ ชาวประมงส่วนใหญ่ขาดความรู้ในด้านการจัดการ การจำหน่าย ตลอดจนการหาตลาด เป็นต้น

สหกรณ์ประมงถูกจัดตั้งขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรชาวประมง โดยการรวบรวมสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำจากสมาชิกมาจัดการขายหรือแปรรูปออกขายเพื่อให้ได้ราคาดี จัดหาวัสดุสิ่งของ รวมทั้งบริการที่ใช้ในการประมง และสิ่งของจำเป็นอื่นๆ ที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย ให้เงินกู้แก่สมาชิก เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและธุรกิจเกี่ยวกับการประมง และให้การสงเคราะห์ตามควรแก่สมาชิกและครอบครัวที่ประสบภัยพิบัติในการประกอบอาชีพ ผ่านการบริการต่างๆจากสหกรณ์ ดังนี้

1. การขาย หรือการรวบรวมผลผลิตให้แก่สมาชิก ทำให้มีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น ผลผลิตจะขายได้ราคาสูงขึ้น

2. การซื้อ หรือการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสิ่งของจำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก โดยจะสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนแล้วสหกรณ์จะเป็นผู้จัดหามาจำหน่ายต่อไป ซึ่งจะทำให้สหกรณ์สามารถซื้อวัสดุในราคาที่ถูกกว่าที่สมาชิกแต่ละคนจะซื้อเอง

3. ธุรกิจการธนกิจ

3.1 การให้กู้เงิน สหกรณ์จะจัดหาเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรมมาให้สมาชิกกู้ไปลงทุนทำการประมง โดยสหกรณ์จะพิจารณาจากแผนการดำเนินงาน หรือแผนการใช้เงินกู้ของสมาชิกประกอบการให้เงินกู้

3.2 การรับเงินฝาก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักและเห็นคุณประโยชน์ของการออมทรัพย์ และเพื่อให้เป็นการระดมทุนในสหกรณ์สหกรณ์จะรับฝากเงินจากสมาชิก 2 ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ โดยสหกรณ์จ่ายดอกเบี้ยให้ในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์

4. การบริการ สหกรณ์ประมงที่มีทุนดำเนินงานมากอาจจัดให้มีธุรกิจการบริการแก่สมาชิก

5. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ สหกรณ์อาจจะจัดจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญด้านการประมง หรืออาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยราชการอื่นในการให้การศึกษา แนะนำ ส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการประมงตามหลักวิชาการแผนใหม่ ตลอดจนให้มีความรู้ในด้านการวางแผนการประกอบอาชีพการประมง ให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณตรงกับความต้องการของตลาดอีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

6. การให้การศึกษาอบรม สหกรณ์จะจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สหกรณ์อยู่เสมอเพื่อจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ทราบถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลตามหลักวิธีการสหกรณ์ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีและถูกต้อง (สำนักนายทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2555: ออนไลน์)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงปลานิล

ปลานิล (Oreochromis nilotica) เป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา เป็นปลาที่เลี้ยงง่าย เจริญเติบโตเร็ว และเป็นที่นิยมของผู้บริโภค เนื้อปลามีรสชาติดี ปัจจุบันเกษตรกรนิยมเลี้ยงปลานิลกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเพาะเลี้ยงปลานิลของไทยส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงในบ่อดิน ส่วนที่เหลือนั้นเลี้ยงในนาข้าวและร่องสวน (อนุภูมิลุ่มแม่น้ำโขง, 2557: ออนไลน์)

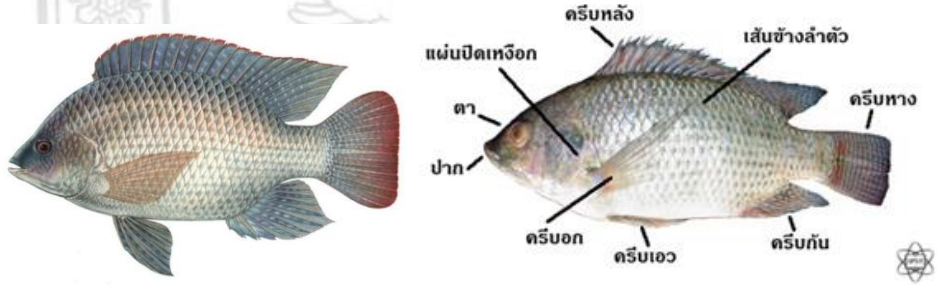

ภาพที่ 1 ปลานิล

ที่มา : สวนเกษตรผสมผสาน, 2557: ออนไลน์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

รูปร่างของปลานิลคล้ายกับปลาหมอเทศ แต่ลักษณะพิเศษของปลานิลมีดังนี้ คือ ริมฝีปากบนและล่างเสมอกัน ที่บริเวณแก้มมีเกล็ด 47 แถวตามลำตัวมีลายขวางจำนวน 9-10 แถบ นอกจากนั้นลักษณะทั่วไปมีดังนี้ ครีบหลังมีเพียง 1 ครีบ ประกอบด้วยก้านครีบแข็งและก้านครีบอ่อนเป็นจำนวนมาก ครีบก้นประกอบด้วยครีบแข็งแลอ่อนเช่นกัน มีเกล็ดตามแนวเส้นข้างตัว 33 เกล็ด ลำตัวมีสีเขียวปนน้ำตาล ตรงกลางเกล็ดมีสีเข้ม ที่กระดูกแก้มมีจุดสีเข้มอยู่จุดหนึ่ง บริเวณส่วนอ่อนของครีบหลัง ครีบก้น และครีบหางนั้นจะมีจุดสีขาวและสีดำตัดขวางแลดูคล้ายลายข้าวตอก

2.4.1 การเพาะพันธุ์ปลานิล การเพาะพันธุ์ปลานิลให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับการเอาใจใส่และมีการปฏิบัติใน ด้านต่าง ๆ เช่น การเตรียมบ่อ การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ การ

ตรวจสอบลูกปลา และการอนุบาลลูกปลา สำหรับการเพาะปลานิลในบ่อดินมีวิธีการ ดังต่อไปนี้

1) การเตรียมบ่อเพาะพันธุ์ บ่อดินที่ใช้เป็นบ่อเพาะปลานิลควรเป็นบ่อรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเนื้อที่ตั้งแต่ 50-1,600 ตารางเมตร สามารถเก็บกักน้ำได้ระดับสูง 1 เมตร บ่อควรมีเชิงลาดตามความเหมาะสม เพื่อป้องกันดินพังทลาย และมี ชานบ่อกว้าง 1-2 เมตรถ้าเป็นบ่อเก่าก็ควรวิดน้ำและสาดเลนขึ้น ตกแต่งภายในบ่อให้ดินแน่น ใส่โล่ติ๊นกำจัดศัตรูของปลาอัตราส่วนใช้โล่ติ๊นแห้ง 1 กก./ปริมาตรของน้ำ 100 ลูกบาศก์เมตร โรยปูนขาวให้ทั่วบ่อ 1 กก./พื้นที่บ่อ 10 ตรม.ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง 300 กก./ไร่ตากบ่อทิ้งไว้ประมาณ 2-3 วันจึงเปิดหรือสูบน้ำเข้าบ่อผ่านผ้ากรองหรือตะแกรงตาถี่ให้มีระดับสูงประมาณ 1 เมตรการใช้บ่อดินเพาะปลานิลจะมีประสิทธิภาพดีกว่าวิธีอื่น เพราะเป็นบ่อที่มีลักษณะคล้ายคลึงธรรมชาติและการผลิตลูกปลานิลจากบ่อดินจะได้ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำกว่าวิธีอื่น

2) การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ การคัดเลือกพ่อแม่ปลานิลจากการสังเกตจากลักษณะภายนอกของปลาที่สมบูรณ์ปราศจากเชื้อโรคและบาดแผลสำหรับพ่อแม่ปลาที่พร้อมจะวางไข่นั้นสังเกตได้จากอวัยวะเพศถ้าเป็นปลาตัวเมีย จะมีสีชมพูแดงเรื่อ ส่วนปลาตัวผู้ก็สังเกตได้ จากสีของตัวปลาที่เข้มสดใส โดยเปรียบเทียบกับปลานิล ตัวผู้อื่น ๆที่จับขึ้นมาขนาดของปลาตัวผู้และตัวเมียควรมีขนาดไล่เลี่ยกันคือมีความยาวตั้งแต่ 15-25 เซนติเมตรน้ำหนักตั้งแต่ 150-200 กรัม

3) อัตราส่วนที่ปล่อยพ่อแม่ปลาลงเพาะ ปริมาณพ่อแม่ปลาที่จะนำไปปล่อยในบ่อเพาะ 1 ตัว/4 ตารางเมตร หรือไร่ละ 400 ตัว ควรปล่อยในอัตราส่วนพ่อปลา 2 ตัว / แม่ปลา 3 ตัว เนื่องจากได้สังเกตจากพฤติกรรมในการผสมพันธุ์ของปลาชนิดนี้ ปลาตัวผู้มีสมรรถภาพที่จะผสมพันธุ์กับปลาตัวเมียอื่น ๆ ได้อีก ดังนั้น การเพิ่มอัตราส่วนของปลาตัวเมียให้มากขึ้นคาดว่าจะได้ลูกปลานิลเพิ่มขึ้น

4) การให้อาหารและปุ๋ยในย่อเพาะพันธุ์ การเลี้ยงปลานิลมีความจำเป็นที่จะต้องให้อาหารสมทบหรืออาหารผสมได้แก่ ปลายข้าว สาหร่าย รำละเอียด ในอัตราส่วน 1:2:3 โดยให้อาหารดังกล่าวแก่พ่อแม่ปลานิลประมาณ 2% ของน้ำหนักตัวทั้งนี้เพื่อให้ปลานิลใช้เป็นพลังงานซึ่งต้องใช้มากกว่าในช่วงการผสมพันธุ์ส่วนปุ๋ยคอกแห้งก็ต้องใส่ในอัตราส่วนประมาณ 100-200 กก./ไร่/เดือน ทั้งนี้ เพื่อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เพิ่มพูนอาหารธรรมชาติในบ่อได้แก่พืชน้ำขนาดเล็ก ๆ ไรน้ำ และตัวอ่อน อันจะเป็นประโยชน์ต่อลูกปลานิลวัยอ่อนที่หลังจากถุงอาหารยุบตัวลงและจะต้องดำรงชีวิตอยู่ในบ่อเพาะดังกล่าวประมาณ 1 สัปดาห์ ก่อนที่จะย้ายไปเลี้ยงในบ่ออนุบาล ถ้าในบ่อขาดอาหารธรรมชาติ ดังกล่าว ผลผลิตลูกปลานิลจะได้น้อยเพราะขาดอาหารที่จำเป็นเบื้องต้น หลังจากถุงอาหารได้ยุบตัวลงใหม่ ๆ ก่อนที่ลูกปลานิลจะสามารถกินอาหารสมทบอื่น ๆ ได้ อาหารสมทบ ที่หาได้ง่ายคือ รำข้าว ผสมกับปลาป่น กากถั่ว และวิตามิน นอกจากนี้ แหนเป็ด และสาหร่าย หลายชนิดก็สามารถจะใช้เป็นอาหารเสริมแก่พ่อแม่ปลานิลได้เป็นอย่างดี

2.4.2 ขั้นตอนการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน

1) กำจัดวัชพืชและพันธุ์ไม้น้ำต่าง ๆ เช่น กก หญ้า ผักตบชวาให้หมดโดยนำมากองสุมไว้แห้งแล้วนำมาใช้เป็นปุ๋ยหมักในขณะที่ปล่อยปลาลงเลี้ยงถ้าในบ่อเก่ามีเลนมากจำเป็นต้องสาดเลนขึ้นโดยนำไปเสริมคัดดินที่ชำรุดหรือใช้เป็นปุ๋ยแก่พืช ผัก ผลไม้พร้อมทั้งตกแต่งเชิงลาดและอัดดินให้แน่นด้วย

2) กำจัดศัตรูของปลานิล ได้แก่ ปลาจำพวกกินเนื้อ เช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาหมอปลาดุกนอกจากนี้ก็มีสัตว์จำพวกกบ เขียด งู เป็นต้นโดยวิธีระบายน้ำออกให้เหลือน้อยที่สุดการกำจัดศัตรูของปลาอาจใช้โล่ติ๊นสด หรือแห้ง ประมาณ 1 กิโลกรัม ปริมาณของน้ำในบ่อ 100 ลูกบาศก์เมตร คือทุบหรือบดโล่ติ๊นให้ละเอียดนำลงแช่น้ำประมาณ 1-2 ปี๊บขยำโล่ติ๊นเพื่อให้น้ำสีขาวออกมาหลายๆครั้งจนหมดนำไปสาดให้ทั่วบ่อศัตรูพวกปลาจะลอยหัวขึ้นมาภายหลังโล่ติ๊นประมาณ 30 นาทีใช้สวิงจับขึ้นมาที่เหลือตายพื้นบ่อจะลอยในวันรุ่งขึ้นส่วนศัตรูจำพวกกบเขียดงูจะหนีออกจากบ่อไปและก่อนปล่อยปลาลงเลี้ยงควรจะทิ้งระยะไว้ประมาณ 7 วันเพื่อให้ฤทธิ์ของโล่ติ๊นสลายตัวไปหมดเสียก่อน

3) การใส่ปุ๋ย โดยปกติแล้วอุปนิสัยในการกินอาหารของปลานิลจะกินอาหารจำพวกแพลงก์ตอนพืช และสัตว์ แหน สาหร่าย ฯลฯ ดังนั้น ในบ่อเลี้ยงปลาควรให้อาหารธรรมชาติดังกล่าวเกิดขึ้นอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องใส่ปุ๋ยลงไปเพื่อละลายเป็นธาตุอาหาร ซึ่งพืชน้ำขนาดเล็กจำเป็นใช้ในการปรุงอาหารและเจริญเติบโตโดยกระบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งเป็นโซ่อาหารอันดับต่อไป คือ แพลงก์ตอนสัตว์ ได้แก่ ไร่น้ำ และตัวอ่อนของแมลง ปุ๋ยที่ใช้ ได้แก่ มูลวัว ควาย หมู เป็ด ไก่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

นอกจากปุ๋ยที่ได้จากมูลสัตว์แล้วก็อาจใช้ปุ๋ยหมักจำพวกหญ้าและฟางข้าวปุ๋ยสดต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกัน

อัตราส่วนการใส่ปุ๋ยคอกในระยะแรก ควรใส่ประมาณ 250-300 กก./ไร่/เดือน ส่วนในระยะหลัง ควรลดลงเพียงครึ่งหนึ่ง หรือสังเกตจากสีของน้ำในบ่อ ถ้ายังมีสีเขียวอ่อนแสดงว่ามีอาหารธรรมชาติ เพียงพอ ถ้าน้ำใส่ปราศจากอาหาร ธรรมชาติก็เพิ่มอัตราส่วนให้มากขึ้น และในกรณีที่หาปุ๋ยคอกไม่ได้ก็ อาจใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ สูตร 15 : 15 : 15 ใส่ประมาณ 5 กก./ไร่/เดือน ก็ได้ วิธีใส่ปุ๋ย ถ้าเป็นปุ๋ยคอกควรตาก บ่อให้แห้งเสียก่อนเพราะปุ๋ยสดจะทำให้น้ำมีแก๊สจำพวกแอมโมเนียละลายอยู่น้ำหนักมากเป็นอันตรายต่อปลาการใส่ปุ๋ยคอกใช้วิธีหว่านลงไปในบ่อให้ละลายน้ำทั่วๆ บ่อ ส่วนปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยสดนั้นควรกองสุมไว้ ตามมุมบ่อ 2-3 แห่ง โดยมีไม้ปักล้อมเป็นคอกรอบกองปุ๋ยเพื่อป้องกันมิให้ส่วนที่ยังไม่สลายตัวกระจัดกระจาย

4) อัตราปล่อยปลาเลี้ยงในบ่อดิน ขึ้นอยู่กับคุณภาพน้ำ อาหาร และการจัดการเป็นสำคัญโดยทั่วไป จะปล่อยลูกปลาขนาด 3-5 ซม. ลงเลี้ยงในอัตรา 1-3 ตัว/ตารางเมตร หรือ 2,000 – 5,000 ตัว/ไร่ เมตร

5) การให้อาหาร การใส่ปุ๋ยเป็นการให้อาหารแก่ปลานิลที่สำคัญมากวิธีหนึ่ง เพราะจะได้อาหารธรรมชาติ ที่มีโปรตีนสูงและราคาถูก แต่เพื่อเป็นการเร่งให้ปลาที่เลี้ยงเจริญเติบ โตขึ้นหรือถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงควรให้อาหารจำพวก คาร์โบไฮเดรท เป็นอาหารสมทบด้วย เช่น รำ ปลายข้าว กากมะพร้าว มันสำปะหลัง หั่นต้ม ให้สุก และเศษเหลือของอาหารที่มีโปรตีนสูง เช่น กากถั่วเหลืองจากโรงทำเต้าหู้ กากถั่วลิสง อาหารผสมซึ่งมีปลาป่น รำข้าว ปลายข้าว มีจำนวนโปรตีนประมาณ 20% เศษอาหารที่เหลือจากโรงครัวหรือภัตตาคาร อาหารประเภทพืชผัก เช่น แหนเป็ดสาหร่าย ผักตบชวาสับให้ละเอียด เป็นต้น อาหารสมทบเหล่านี้ควรเลือกชนิดที่มีราคาถูกและหาได้สะดวกส่วนปริมาณที่ให้ก็ไม่ควรเป็น 4% ของน้ำหนักปลาที่เลี้ยง หรือจะใช้วิธีสังเกตจากปลาที่ขึ้นมากินอาหารจากจุดที่ให้เป็นประจำ คือ ถ้ายังมีปลานิลออกันอยู่มากเพื่อรอกินอาหารก็เพิ่มจำนวนอาหารมากขึ้นตามลำดับทุก 1-2 สัปดาห์ ในการให้อาหารสมทบมีข้อพึงควรระวัง คือ ถ้าปลากินไม่หมดอาหารจมพื้นบ่อ หรือละลายน้ำมากก็ทำให้เกิดน้ำเน่าเสียเป็นอันตรายต่อปลาที่เลี้ยง และ/หรือต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการสูบถ่าย เปลี่ยนน้ำบ่อย ๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

2.4.3 การเจริญเติบโตและผลผลิต

ปลานิลเป็นปลาที่มีการเจริญเติบโตเร็ว เมื่อได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องจะมีขนาดเฉลี่ย 500 กรัม ในเวลา 1 ปี ผลผลิตไม่น้อยกว่า 500 กก./ไร่/ปี ในกรณีที่เลี้ยงในกระชังที่คุณภาพน้ำดีมีอาหารสมทบอย่างสมบูรณ์ สามารถให้ผลผลิตไม่น้อยกว่า 5 กิโลกรัม/ ลูกบาศก์เมตร

2.4.4 การจับจำหน่ายและการตลาด

ระยะเวลาการจับจำหน่าย ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับขนาดของปลานิลและความต้องการของตลาด โดยทั่วไปเป็นปลานิลที่ปล่อยลงเลี้ยงในบ่อรุ่นเดียวกัน ก็จะใช้เวลาประมาณ 1 ปี จึงจะจับจำหน่าย เพราะปลานิลที่ได้จะมีน้ำหนักประมาณ 2-3 ตัวต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นขนาดที่ตลาดที่ต้องการส่วนปลานิล ที่ปล่อยลงเลี้ยงหลายรุ่นในบ่อเดียวกัน ระยะเวลาการจับจ่ายจำหน่ายก็ขึ้นอยู่กับราคาปลาและความต้อง การของผู้ซื้อการจับปลาทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1) จับปลาแบบไม่วิดบ่อแห้ง จะใช้อวนตาห่างจับปลา เพราะจะได้ปลาที่มีขนาดใหญ่ตามที่ต้องการ การตีอวนจับปลากระทำโดยผู้จับจำหน่ายและยืนเรียงแถวหน้ากระดานโดยมีระยะห่างกันประมาณ 4.50 เมตร โดยอยู่ทางด้านหนึ่งของบ่อแล้วลากอวนไปยังอีกด้านหนึ่งของบ่อตามความยาวแล้วยกอวนขึ้น หลักจากนั้นก็นำสวิงตักปลาใส่เข่งเพื่อชั่งขาย ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนได้ปริมาณตามที่ต้องการ ส่วนปลาเล็ก ก็คงปล่อยเลี้ยง

2) จับปลาแบบวิดบ่อแห้ง ก่อนทำการจับปลาจะต้องสูบน้ำออกจากบ่อให้เหลือน้อยแล้วจึงตีอวนจับปลาเช่นเดียวกับวิธีแรก จนกระทั่งปลาเหลือจำนวนน้อยจึงสูบน้ำออกจากบ่ออีกครั้งหนึ่ง และขณะเดียวกันก็ตีน้ำไล่ปลาให้ไปรวมกันอยู่ในร่องบ่อ ร่องบ่อนี้จะเป็นส่วนที่ลึกอยู่ด้านหนึ่งของบ่อเมื่อนำไปบ่อแห้ง ปลาก็จะมารวมกันอยู่ที่ร่องบ่อ และเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาก็จับปลาขึ้นจำหน่ายต่อไป การจับปลาลักษณะนี้ส่วนใหญ่จำทำทุกปีในฤดูแล้ง เพื่อตากบ่อให้แห้งและเริ่มต้นเลี้ยงปลาในฤดูการผลิตต่อไป

จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างกรอบแนวคิดการศึกษาได้ดังนี้

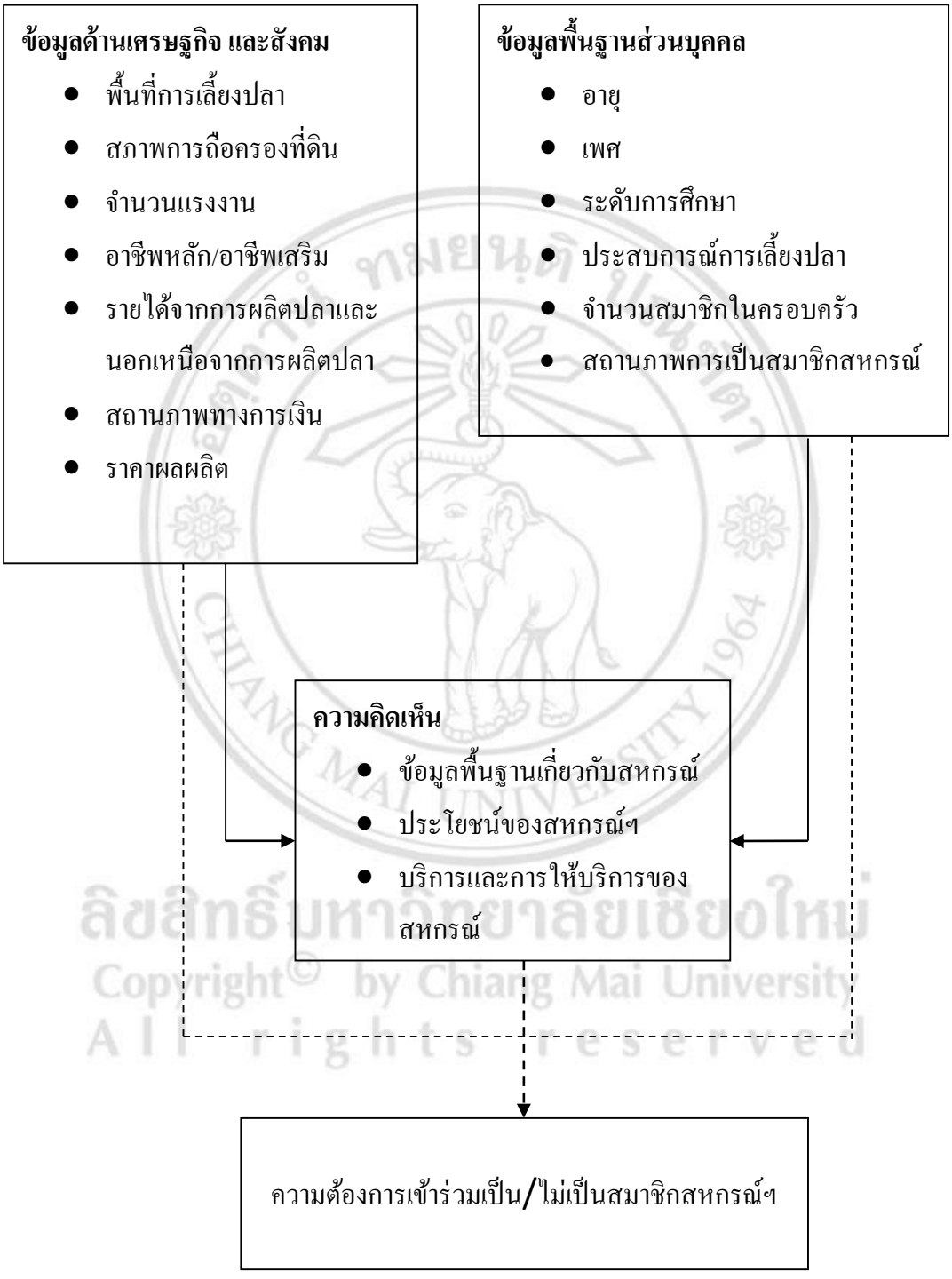

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการศึกษา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

2.5การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติพงศ์ คำคง (2553) พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลมีระดับทัศนคติในการเลี้ยงปลานิลอยู่ในระดับสูงซึ่งมีค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติเท่ากับ 2.65 คะแนน (สูงสุดเท่ากับ 3 คะแนน) โดยมีทัศนคติดีที่สุดคือวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงปลานิลคือเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามพบว่ามีตัวแปรอิสระ 6 ตัวได้แก่ประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลาจำนวนบ่อที่ใช้เลี้ยงปลารายได้ทั้งหมดของครัวเรือนภาวะหนี้สินและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชมรมผู้เลี้ยงปลามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสำเร็จในการเลี้ยงปลา (รายได้สุทธิจากการจำหน่ายปลา/ปี)

งามฉวี จันทาเทพ (2552) พบว่า ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผิตสับปะรดตามการเกษตรดีที่เหมาะสม มี 5 ปัจจัย คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ประสบการณ์ในการผลิตสับปะรด ความรู้ในการผลิตสับปะรด ทัศนคติในการผลิตสับปะรด และการปฏิบัติในการผลิตสับปะรด ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตสับปะรดตามการเกษตรดีที่เหมาะสม มี 8 ปัจจัย คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ปลูกสับปะรด รายได้จากการผลิตสับปะรด รายได้รวมของครอบครัว แรงงานในครัวเรือนที่ช่วยด้านการเกษตร และแหล่งเงินทุนและสินเชื่อในการผลิตสับปะรด

ปาริฉัตร ทับทอง (2549) พบว่า ปัจจัยที่จูงใจให้เกษตรกรในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มี 9 ปัจจัย คือ วัตถุประสงค์ในการปลูก ได้แก่ ต้องการลดกาใช้สารพิษ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และต้องการรักษาสภาพแวดล้อมให้ดียั่งยืน การเปิดรับข่าวสาร ได้แก่ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การได้รับฟังข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ และการได้รับการฝึกอบรม ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ การมีที่ดินในจำนวนที่เหมาะสม มีวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ และมีแรงงานที่เพียงพอ การเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรและสมาชิกกุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมอบรมแนะนำได้เป็นอย่างดี มีความรู้จริง ให้กำลังและให้ความช่วยเหลือ ความเหมาะสมของเทคโนโลยี ได้แก่ ความไม่ยุ่งยากของเทคโนโลยี เข้าใจง่าย ทำงานหาอุปกรณ์ได้ไม่ยาก สินเชื่อ ได้แก่ แหล่งสินเชื่อ ดอกเบี้ย กำหนดการคืนเงินกู้ จำนวนเงินกู้ การตลาด ได้แก่ มีตลาดที่แน่นอน เส้นทางคมนาคมสะดวก พ่อค้ามารับซื้อที่สวน และสุดท้ายราคาผลผลิต ได้แก่ ราคาที่แน่นอน ไม่ขึ้นๆลงๆ และเป็นราคาที่น่าพอใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ถาวร สุภาวงค์ (2550) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบีก้า ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่มี 10 ปัจจัย ได้แก่ สมาชิกภายในครัวเรือน พื้นที่ปลูกกาแฟของครอบครัว ผลผลิตกาแฟของครอบครัว รายได้จากการขายผลผลิตกาแฟทั้งหมด รายได้อื่นๆ แรงงานที่ใช้ในครัวเรือนแหล่งทุนและสินเชื่อ การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องกาแฟ ประสบการณ์ความรู้ในการแปรรูปกาแฟคั่วบด และประสบการณ์ความรู้การเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องกาแฟ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของเกษตรกรมี 3 ปัจจัยคือ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

รัศมี เสาร์คำ (2553) พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงปลาทับทิมแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัทเอกชนมีความพึงพอใจมากในด้านกระบวนการบริการและอุปกรณ์ ด้านสถานที่ที่ให้บริการในการทำสัญญา การให้คำแนะนำ การรับซื้อผลผลิต ด้านสัญญาการเลี้ยง ด้านการให้คำแนะนำของพนักงานและด้านการส่งเสริมการเลี้ยง เมื่อวัดความพึงพอใจของเกษตรกรในภาพรวม จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร พบว่า มีความพึงพอใจในด้านกระบวนการบริการและอุปกรณ์มากที่สุด ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในด้านสัญญาการเลี้ยง เกี่ยวกับราคาพันธุ์ปลา ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เกี่ยวกับคุณภาพพันธุ์ปลา ด้านการส่งเสริมการเลี้ยง เกี่ยวกับการดูแลรักษาและการแนะนำด้านวิชาการการเลี้ยงปลา การป้องกันโรค ด้านการให้คำแนะนำของพนักงานเกี่ยวกับการแนะนำด้านวิชาการเลี้ยงปลา การป้องกันโรค

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved